СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

„Димитър А. Ценов" - Свищов

KreativEU
Knowledge & Creativity European University

Международна научно-практическа конференция

90 години дарителство, знание, иновации и устойчиво развитие в СА „Д. А. Ценов" – Свищов

Том III

5-7 ноември 2026 г.

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

90 ГОДИНИ ДАРИТЕЛСТВО, ЗНАНИЕ, ИНОВАЦИИ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ В СА „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

Свищов, 5-7 ноември 2026 г.

Посветена на 90 години от създаването на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“

Сборник с доклади

ТОМ III

Международната научно-практическа конференция е организирана при изпълнение на Административен договор № КП-06-МНФ/23 от 18.08.2026 г. (BNSF-1.010-0023-C01) на Фонд „Научни изследвания“ при МОН по Процедура за подкрепа на международни научни форуми, провеждани в Република България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2026

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Марин Маринов
Ректор на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – председател
Проф. д-р Красимир Шишманов
Проф. д. н. Божидар Божинов
Проф. д-р Любчо Варамезов
Доц. д-р Маргарита Шопова
Доц. д-р Ваня Григорова
Доц. д-р Румен Ерусалимов
Доц. д-р Пламен Йорданов
Доц. д-р Драгомир Илиев
Доц. д-р Иван Марчевски
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Сергей Найденов
Доц. д-р Катя Личева
Проф. д-р Пенка Шишманова
Доц. д-р Елена Йорданова
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Михаил Чиприянов
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Теодора Филипова
Ст. преп. Елка Узунова
Ст. преп. д-р Радослав Николов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Здравко Любенов – *председател*
Проф. д-р Светослав Илийчовски
Проф. д-р Атанас Атанасов
Доц. д-р Галина Чиприянова
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Красимира Славева
Гл. ас. д-р Асен Божиков
Ст. преп. д-р Венцислав Диков

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ
Проф. д-р Атанас Атанасов – *председател*
Проф. д-р Светослав Илийчовски
Проф. д-р Красимир Шишманов
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Танер Исмаилов
Доц. д-р Здравко Любенов
Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Елена Йорданова
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Валентин Милинов
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Зорница Петкова

Публикуваните материали са рецензирани по метода на двойно сляпо рецензиране. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете. Фонд „Научни изследвания“ не носи отговорност за съдържанието на докладите, представени на научния форум, както и за съдържанието на рекламните и други материали за него.

ISBN 978-954-23-2690-8 (print)
ISBN 978-954-23-2691-5 (online)

D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS – SVISHTOV

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

90 YEARS OF CHARITY, KNOWLEDGE, INNOVATION AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS - SVISHTOV

Svishtov, 5th - 7th November 2026

Dedicated to the 90th anniversary since the establishment of D. A. Tsenov Academy of Economics

Conference Proceedings

VOLUME III

The International Scientific and Practical Conference was organized in the implementation of Administrative Contract № КП-06-МНФ/23 of August 18, 2026 (BNSF-1.010-0023-C01), awarded by the Bulgarian National Science Fund at the Ministry of Education and Science under the Procedure for Support of International Scientific Forums Held in the Republic of Bulgaria

Tsenov Academic Publishing House
Svishtov
2026

PROGRAM COMMITTEE
Assoc. Prof. Marin Marinov, PhD
Rector of D. A. Tsenov Academy of Economics
Prof. Krasimir Shishmanov, PhD
Prof. Bozhidar Bozhinov, PhD
Prof. Lyubcho Varamezov, PhD
Assoc. Prof. Margarita Shopova, PhD
Assoc. Prof. Vanya Grigorova, PhD
Assoc. Prof. Rumen Jerusalemov, PhD
Assoc. Prof. Plamen Yordanov, PhD
Assoc. Prof. Dragomir Iliev, PhD
Assoc. Prof. Ivan Marchevski, PhD
Assoc. Prof. Irena Emilova, PhD
Assoc. Prof. Sergey Naydenov, PhD
Assoc. Prof. Katya Licheva, PhD
Prof. Penka Shishmanova, PhD
Assoc. Prof. Elena Yordanova, PhD
Assoc. Prof. Plamen Petkov, PhD
Assoc. Prof. Pepa Stoykova, PhD
Assoc. Prof. Mihail Chipriyanov, PhD
Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD
Assoc. Prof. Teodora Filipova, PhD
Senior Lecturer Elka Uzunova
Senior Lecturer Radoslav Nikolov, PhD

ORGANIZING COMMITTEE
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov. PhD, Chairman
Prof. Svetoslav Iliychovski, PhD
Prof. Atanas Atanasov, PhD
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, PhD
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, PhD
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, PhD
Ch. Assist. Prof. Asen Bozhikov, PhD
Sen. Lect. Ventsislav Dikov

EDITORIAL BOARD
Prof. Atanas Atanasov, PhD – Chair
Prof. Svetoslav Iliychovski, PhD
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, PhD
Prof. Krasimir Shishmanov, PhD
Assoc. Prof. Taner Ismailov, PhD
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov, PhD
Assoc. Prof. Galya Ivanova-Kuzmanova, PhD
Assoc. Prof. Irena Emilova, PhD
Assoc. Prof. Hristo Sirashki, PhD
Assoc. Prof. Elena Yordanova, PhD
Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD
Assoc. Prof. Valentin Milinov, PhD
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, PhD
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, PhD
Assoc. Prof. Ventsislav Vasilev, PhD
Assoc. Prof. Zornitsa Petkova, PhD

The published materials have been peer-reviewed using the double-blind review method. The authors are solely responsible for the content of the materials, the opinions expressed, the data used, the cited sources, and the linguistic formatting of the texts. The Bulgarian National Science Fund bears no responsibility for the content of the papers presented at the scientific forum, nor for the content of its promotional or other materials.

ISBN 978-954-23-2690-8 (print)
ISBN 978-954-23-2691-5 (online)

СЪДЪРЖАНИЕ

ТОМ III
ОТРАСЛИ НА ИКОНОМИКАТА

THE FRANCHISE BUSINESS MODEL IN CONTEMPORARY INTERNATIONAL BUSINESS: OPPORTUNITIES AND LEGAL PERSPECTIVES
Prof. Dr. Emilija Gjorgjioska, PhD, Prof. Dr. Tatjana Spaseska, PhD, Prof. Dr. Aneta Risteska-Jankuloska, PhD, Prof. Dr. Dragica Odzaklieska, PhD 9

ЧОВЕШКИЯТ КАПИТАЛ КАТО ФАКТОР ЗА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ УСПЕХ – ЕМПИРИЧНО ИЗСЛЕДВАНЕ СРЕД МЛАДИ БЪЛГАРСКИ ПРЕДПРИЕМАЧИ
Проф. д-р Любчо Варамезов, докторант Любомир Николов..... 19

ПОТЕНЦИАЛ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СХЕМИ ЗА КАЧЕСТВО ПРИ СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРОДУКТИ И ХРАНИ В БЪЛГАРИЯ
Проф. д-р Марина Николова..... 27

ПРИЛАГАНЕ НА КЛЪСТЕРЕН АНАЛИЗ ПРИ МОНИТОРИНГ НА ДЕБИТОРСКАТА ЗАДЛЪЖНЯЛОСТ
Проф. д-р Светослав Илийчовски..... 37

ФОЛКЛОРНИЯТ ТУРИЗЪМ КАТО РЕСУРС ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ: СТРАТЕГИЧЕСКИ ПОДХОД
Проф. д-р Теодора Димитрова, д-р Захарина Томова 47

ОЦЕНКА НА ЧУВСТВИТЕЛНОСТТА НА ВЪТРЕШНОТО ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ОСНОВНИ ХРАНИТЕЛНИ ПРОДУКТИ В КОНТЕКСТА НА ХРАНИТЕЛНАТА СИГУРНОСТ НА БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Ангел Саров, Гл. ас. д-р Михаела Михайлова, гл. ас. д-р Даниела Цвяткова, гс. д-р Боряна Козарева, ас. Диляна Бояджиева 54

ПРЕКИТЕ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ НА БАЛКАНИТЕ – ХРОНОЛОГИЯ И ВЪЗМОЖНОСТИ
Доц. д-р Добрин Ганчев, доц. д-р Сергей Найденов 62

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА УПРАВЛЕНСКИЯ ПРОЦЕС В СЪВРЕМЕННИТЕ ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА
Доц. д-р Елена Йорданова, гл. ас. д-р Георги Ангелов, гл. ас. д-р Цветан Марков..... 73

ПОДКРЕПА НА ИНИЦИАТИВИ ЗА УСТОЙЧИВОСТ - ВОДЯТ ЛИ ПОЛОЖИТЕЛНИТЕ НАГЛАСИ ДО ГОТОВНОСТ ЗА ПОЕМАНЕ НА РАЗХОДИ?
Доц. д-р Емил Николов 78

ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА БИЗНЕСА – ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ КОНТЕКСТ
Доц. д-р Искра Пантелеева, проф. д-р Беата Сковрон-Миелник, гл. ас. д-р Себастиан Наройчик..... 88

ДИГИТАЛНАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ И ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ КАТО ДВИГАТЕЛИ НА НОВИТЕ ТЕНДЕНЦИИ В ТУРИЗМА
Доц. д-р Любка Илиева, проф. д.ик.н. Марина Алексеевна Измайлова 97

ИНОВАЦИОННИ ПОДХОДИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ТУРОПЕРАТОРСКАТА ДЕЙНОСТ
Доц. д-р Любомира Тодорова 105

СЕМЕЙНИЯТ БИЗНЕС В БЪЛГАРИЯ КАТО МОДЕЛ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ТЪРГОВСКА ДЕЙНОСТ
Доц. д-р Петранка Мидова 112

ПРИНОС НА ИКОНОМИКАТА НА СПОДЕЛЯНЕТО ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Петя Иванова..... 119

ИЗСЛЕДВАНЕ ПРИЛОЖЕНИЕТО НА АНАЛИЗА НА ГОЛЕМИ ДАННИ В ПРЕДПРИЯТИЯТА ОТ РИТЕЙЛ СЕКТОРА: ПРИМЕРИ ОТ ЕВРОПЕЙСКИ СТРАНИ
Доц. д-р Симеонка Петрова..... 127

THE ROLE OF DIGITAL ECOSYSTEMS IN ACCELERATING ENTREPRENEURIAL CAPACITY IN EMERGING ECONOMIES
Assoc. Prof., PhD Tatiana Bucos..... 137

ТУРИЗЪМ В УСЛОВИЯТА НА ГЛОБАЛНА ИКОНОМИЧЕСКА И ГЕОПОЛИТИЧЕСКА КРИЗА
Доц. д-р Тихомир Личев..... 145

СОЦИАЛНАТА ИКОНОМИКА – ХАРАКТЕРИСТИКИ, ЦЕЛИ, ОБХВАТ
Гл. ас. д-р Ваня Ганева..... 151

ДИСПРОПОРЦИИ В ДИГИТАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА ТЪРГОВСКИЯ БИЗНЕС В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова, гл. ас. д-р Иван Маринов..... 158

СЪТРУДНИЧЕСТВОТО И ИНДУСТРИАЛНИТЕ ЕКОСИСТЕМИ КАТО ДВИГАТЕЛИ ЗА ИНОВАЦИИ И РАЗВИТИЕ НА МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ
Гл. ас. д-р Ивайло Костов 166

THE INTRODUCTION OF THE EURO AND THE FUTURE OF RETAIL TRADE IN BULGARIA: ATTITUDES AND PROSPECTS
Head Assist. Prof. PhD, Ivan Marinov 173

СЪВРЕМЕННИ АГРОБИЗНЕС РЕШЕНИЯ В КОНТЕКСТА НА КРЪГОВАТА ИКОНОМИКА
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева..... 181

ДИГИТАЛНО ПРЕПОЗИЦИОНИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДЕСТИНАЦИИ: ИНОВАЦИИ, МАРКЕТИНГ И ИКОНОМИЧЕСКИ ЕФЕКТИ
Гл. ас. д-р Кристина Шопова, д-р Юлия Проценко 188

СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ГРИФИД ХОТЕЛИ
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 196

ТЪРГОВСКИ КОМУНИКАЦИИ И ИЗПОЛЗВАНЕТО ИМ ОТ СЪВРЕМЕННИ ЗЕМЕДЕЛСКИ ФИРМИ
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева 204

ДОВЕРИЕТО В СПОДЕЛЯНЕТО НА ЗНАНИЯ
Гл. ас. д-р Явор Станев 208

ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО В КОНТЕКСТА НА НАГЛАСИТЕ В БЪЛГАРСКОТО ОБЩЕСТВО И БИЗНЕС
Ас. д-р Александър Личев 217

ТЕНДЕНЦИИ ПРИ РЕГИСТРАЦИЯТА НА ДРУЖЕСТВА С ПРОМЕНЛИВ КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ
Ас. д-р Елена Вълчева 225

ТЪРГОВСКИТЕ ФИРМИ В СВИЩОВ В ПЕРИОДА ОТ ОСВОБОЖДЕНИЕТО ДО ВОЙНИТЕ (1912-1918 Г.) – ОБЩ ПРЕГЛЕД
Преп. д-р Емилия Вачева 232

СПЕЦИФИКИ ПРИ „МОДУЛИРАНЕ“ НА ПРАВООТНОШЕНИЯТА В АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ“ /ОБЗОР НА ПОРОЧНАТА САНКЦИОННА ПРАКТИКА
Преп. Игнат Папазов 240

ОБОГАТЯВАНЕТО НА ДЛЪЖНОСТТА – СТРАТЕГИЯ ЗА МОТИВАЦИЯ И ПРЕДПОСТАВКА ЗА ФОРМИРАНЕ НА НЕФОРМАЛНИ ИНОВАЦИОННИ МРЕЖИ
Докторант Анелия Станева 246

РЕТРОСПЕКТИВЕН АНАЛИЗ В РАЗВИТИЕТО НА ПОДХОДА ЛИДЕР КЪМ ВОМР
Докторант Аделина Ангелова 253

ПОТЕНЦИАЛ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ГОЛФ ТУРИЗМА В БЪЛГАРИЯ
Докторант Ангел Ангелов 263

ТЕРИТОРИАЛНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАЕТОСТТА И РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ В БАЛНЕО, СПА И УЕЛНЕС ТУРИЗМА В БЪЛГАРИЯ
Докторант Антоанета Христова, ас. д-р Бартош Марчинковски 270

ДИСБАЛАНСИ И ПАЗАРНИ ДЕФОРМАЦИИ НА ПОЗЕМЛЕНИТЕ ОТНОШЕНИЯ В БЪЛГАРИЯ
Докторант Атанас Атанасов 278

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ ПОТЕНЦИАЛА НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА В КОНТЕКСТА НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ
Докторант Боримил Шопов 285

КЛИМАТОЛЕЧЕНИЕТО КАТО СПЕЦИАЛИЗИРАНА ФОРМА НА ЗДРАВНИЯ ТУРИЗЪМ: ТЕОРЕТИЧЕН АНАЛИЗ И КОНЦЕПТУАЛНО ПОЗИЦИОНИРАНЕ
Докторант Ваня Стоева-Андонова..... 290

ОТ ЛИНЕЙНИЯ КЪМ КРЪГОВИЯ МОДЕЛ: КОНЦЕПТУАЛНИ ОСНОВИ И СЕКТОРНИ ПРОЯВЛЕНИЯ В ТУРИЗМА
Докторант Виктория Георгиева Джамбазка..... 297

ДИГИТАЛИЗАЦИЯ В ИНДУСТРИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ – ОСНОВНИ НАПРАВЛЕНИЯ И ЦЕЛЕВИ ОРИЕНТИРИ
Докторант Деница Гъркова 306

ЗАЩО ESG НЕ РАБОТИ (И КАК ДА ГО НАПРАВИМ ДА РАБОТИ): КРИТИЧЕН АНАЛИЗ НА ESG ПРАКТИКИТЕ В МСП
Докторант Десислава Белева-Димитрова 313

МЕСТНОТО САМОУПРАВЛЕНИЕ КАТО ФАКТОР ЗА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДЕСТИНАЦИИ
Докторант Ива Пламенова Панайотова..... 324

ТЕХНОЛОГИЧНИТЕ ИНОВАЦИИ КАТО ФАКТОР ЗА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ
Докторант Калин Борисов..... 332

ФИНАНСИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ ЧРЕЗ НПВУ И ЕВРОПЕЙСКИТЕ ФОНДОВЕ
Докторант Мария Иванова Павлова-Кондрова..... 340

ЗАПЛАХИ ЗА КОРПОРАТИВНАТА СИГУРНОСТ ПРЕД ТЪРГОВСКИЯ БИЗНЕС
Докторант Ралица Йовчева..... 349

ДИГИТАЛНИТЕ ТЕХНОЛОГИИ КАТО ФАКТОР ЗА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
Докторант Теодора Попова 357

РАЗВИТИЕ НА ИНДУСТРИЯТА В БЪЛГАРИЯ – РЕТРОСПЕКТИВЕН АНАЛИЗ
Докторант Тихомир Георгиев..... 367

РОЛЯТА НА КЕТЪРИНГ ОБСЛУЖВАНЕТО КАТО ФАКТОР ЗА ПОВИШАВАНЕ АТРАКТИВНОСТТА НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ СЪБИТИЯ
Докторант Цветелина Петрова..... 375

СЪВРЕМЕННИ МЕТОДИЧЕСКИ ПОДХОДИ ПРИ РЕАЛИЗИРАНЕ НА УЧЕНИЧЕСКИ ТУРИСТИЧЕСКИ ПЪТУВАНИЯ
Докторант Цветелина Телбис 382

ИНТЕГРИРАНЕ НА КРЪГОВИ БИЗНЕС МОДЕЛИ В ПРЕДПРИЯТИЯТА КАТО ОСНОВА ЗА ПРЕХОД КЪМ ИНДУСТРИЯ 5.0
Докторант Захари Пенев..... 390

ESG PERFORMANCE AND MARKET VALUATION IN CHINA'S INDUSTRIAL SECTOR: THE MODERATING ROLE OF IDIOSYNCRATIC RISK
PhD student Yan Fu 398

R&D CAPITAL INTENSITY AND FIRM VALUE IN CHINA'S INDUSTRIAL SECTOR: EVIDENCE FROM OWNERSHIP HETEROGENEITY
PhD student Xinyue Du 412

UNMANNEDSTORES–НОВАТА КОНЦЕПЦИЯ В СВЕТОВНАТА ТЪРГОВСКА ПРАКТИКА
Студент Аница Декова 425

ОТРАСЛОВА СТРУКТУРА НА ИКОНОМИКАТА И НЕЙНОТО ЗНАЧЕНИЕ ЗА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ
Студент Борислава Горецова 431

ВЛИЯНИЕТО НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА ВЪРХУ УПРАВЛЕНСКИТЕ РЕШЕНИЯ В МАЛКИЯ БИЗНЕС
Студент Даяна Пламенова Лучева 441

ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

ELENA DALLES AND PHILANTHROPY IN BELLE ÉPOQUE: HERITAGE, SOCIAL IMPACT AND CULTURAL LEGACY
Prof. Dr. Hab. Silviu Miloiu 455

РЕСУРСНИ И ОРГАНИЗАЦИОННИ ПРЕДПОСТАВКИ ЗА ВНЕДРЯВАНЕ НА ИИ-БАЗИРАНИ СИСТЕМИ В БЪЛГАРСКИТЕ ЧИТАЛИЩА
Доц. д-р Александрина Александрова, гл. ас. д-р Атанаска Решеткова, гл. ас. д-р Евгени Овчинников 487

ОТВЪД РЕКА ДУНАВ: НЕВИДИМИЯТ ИКОНОМИЧЕСКИ, ИНТЕЛЕКТУАЛЕН И КУЛТУРЕН МОСТ МЕЖДУ СВИЩОВ И БУКУРЕЩ ПРЕЗ ВЕКОВЕТЕ
Доц. д-р Александър Ганчев 495

КУЛТУРНОТО И ПРИРОДНОТО НАСЛЕДСТВО КАТО ОБЕКТ НА УСТОЙЧИВАТА ОТЧЕТНОСТ
Доц. д-р Галина Чиприянова, студент Emanuel Proenca Gomes, студент Rodrigo Miguel Gomes Rodrigues, студент Lara Alexandra De Paiva Tome, студент Miguel Angelo Bretes Pereira Carolo студент Santiago Pimenta Fernandes, студент Faisal S. A. Abulhatal 502

ПАРАДОКСИТЕ НА ЕДИН ТУРИСТИЧЕСКИ ОБЕКТ: РЕСТОРАНТ И БАР-ВАРИЕТЕ „ЦИГАНСКИ ТАБОР“ МЕЖДУ ЕТНИЧЕСКАТА КУЛТУРА И КОМЕРСИАЛНАТА ЕКЗОТИЗАЦИЯ
Доц. д-р Йелис Еролова, гл. ас. д-р Бехрин Шопова 509

РАЗВИТИЕ НА СТОПАНСКАТА ЕТИКА В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Катя Личева 517

REMARKABLE, VETERAN AND MONUMENTAL TREES AS HERITAGE: RECOGNITION AND THE GOVERNANCE OF CARE IN SELECTED EUROPEAN JURISDICTIONS
Assoc. Prof. Lucia Nováková, PhD, Prof. Dr. Hab. Silviu Miloiu 522

ИНСТИТУЦИОНАЛНИЯТ МОДЕЛ НА СТОПАНСКАТА АКАДЕМИЯ „ДИМИТЪР А. ЦЕНОВ“ ЗА КАЧЕСТВО И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ – 90 ГОДИНИ ЛИДЕРСТВО В ИКОНОМИЧЕСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ НА СТРАНАТА
Доц. д-р Росица Колева 540

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ВНЕДРЯВАНЕТО НА ИНОВАЦИИ В КУЛТУРНИЯ ТУРИЗЪМ
Гл. ас. д-р Милен Атанасов, ас. д-р Йоана Константинова..... 550

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON THE EDUCATION SYSTEM
Senior Instructor PhD in Economic Sciences Fuad Jabbarov Zeydulla Oglu 558

POTENTIAL OF INTERNATIONAL LEGAL FRAMEWORKS PROTECTING INTRINSIC VALUES IN CULTURAL HERITAGE
Assistant Professor PhD Said Edaich 567

MANAGEMENT OF CULTURAL-RELIGIOUS HERITAGE: HISTORICAL, SPIRITUAL, AND INTERNATIONAL DIMENSIONS OF FÁTIMA AND CZĘSTOCHOWA
Katarzyna Łukaniszyn-Domaszewska, PhD, Katarzyna Mazur-Włodarczyk, PhD, Elżbieta Karaśq, PhD..... 576

INDUSTRY-ORIENTED CHINESE CRAFTS: AN EXPECTATIONS PERSPECTIVE
Katarzyna Mazur-Włodarczyk, PhD, Katarzyna Łukaniszyn-Domaszewska, PhD 588

WOMEN DONATIONS TO SWEDISH RELIGIOUS INSTITUTIONS
PhD student Ciocoiu Elena-Adriana 599

РОЛЯТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА ЗА ОПАЗВАНЕТО НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО
Студент Димитрийка Атанасова Чакова 606

КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО КАТО РЕСУРС ЗА МЕСТНОТО ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ В МАЛКИТЕ ГРАДОВЕ
Студент Николина Кирякова 615

ПОТЕНЦИАЛ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СХЕМИ ЗА КАЧЕСТВО ПРИ СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРОДУКТИ И ХРАНИ В БЪЛГАРИЯ

Проф. д-р Марина Николова[1]

Резюме: *Производството и потреблението на храни е неразривно свързано с два основни показателя - качество и безопасност, които от своя страна осигуряват изграждането на устойчиви хранителни системи. В България, особено в селските територии местното население съхранява автентични рецепти и производствени техники, които са се развивали и предавали в процеса на приемственост между поколенията. Тези знания са неразривно свързани с географските особености на различните региони, разполагаемите ресурси и натрупания опит. Целта на доклада е да се установят състоянието и перспективите за позиционирането на повече защитени български продукти и храни, допринасящи за създаването на устойчива система за производство на храни. Същевременно нарастването на потенциала на страната ни при развитие на европейските схеми за качество при селскостопанските продукти и храни е възможност за повишаване и гарантиране на качеството на произвежданите храни и привеждането им в съответствие с Европейските и международни стандарти за качество и безопасност.*

Ключови думи: *селскостопански продукти, храни, схеми за качество, потенциал за развитие*

JEL: Q13, Q18, R11

POTENTIAL FOR DEVELOPMENT OF EUROPEAN QUALITY SCHEMES FOR AGRICULTURAL PRODUCTS AND FOOD IN BULGARIA

Prof. Marina NIKOLOVA, PhD

Abstract: *Food production and consumption are inextricably linked to two main indicators - quality and safety, which in turn ensure the construction of sustainable food systems. In Bulgaria, especially in rural areas, the local population preserves authentic recipes and production techniques that have been developed and passed down in the process of succession between generations. This knowledge is inextricably linked to the geographical features of the different regions, the available resources and the accumulated experience. The aim of the report is to establish the status and prospects for the positioning of more protected Bulgarian products and foods, contributing to the creation of a sustainable food production system. At the same time, the increase in the potential of our country in the development of European quality schemes for agricultural products and foods is an opportunity to increase*

[1] m.nikolova@uni-svishtov.bg, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов

and guarantee the quality of produced foods and bring them into line with European and international quality and safety standards.

Key words*: agricultural products, food, quality schemes, development potential*

JEL: Q13, Q18, R11

1. Въведение

Изграждането на устойчиви хранителни системи е в тясна зависимост от производствените процеси и потреблението на храни, които отговарят на изискванията за качество и безопасност. Трябва да се има в предвид, че качеството на храните се свързва с органолептични, физико-химични и микробиологични показатели в различно процентно съотношение. Безопасността на храните обаче обхваща всички продукти от фермата до трапезата с цел гарантиране на безопасна, питателна храна, както и ясна информация за произход, съдържание и етикетиране с информация напълно отговаряща на съдържанието. Научните публикации в България касаещи качеството на продуктите разглеждат в по-голяма степен биологичното производство като устойчив модел, връзката между сектора на биологичните храни и развитието на селските райони, както и връзката му с други икономически сектори (Krasteva, 2017), (Mitova D. , 2023), (Petrova, M., Nikolova, M., Pavlov, P., 2023), (Nikolova, M., Slaveva, K., Pavlov, P., 2025), (Tsonkov, N.; Borisov, P.; Slaveva, K., 2025,17, 9546.) и др. Европейското и национално законодателство обръща все повече внимание на създаването и функционирането на устойчива система за производство на храни, свързана с качество и безопасност на селскостопанските продукти и храни. Поради това акцента на доклада е насочен към състоянието и перспективите за развитие на европейските схеми за качество на национално ниво.

Схемите за качество при селскостопанските продукти и храни са предприемаческа възможност за иновативните фермери и/или групи от производители, чиито дейности са насочени към създаването на устойчива система за производство на храни, която подобрява екосистемата на конкретната ферма. Схемите включват означенията - *защитено наименование за произход (ЗНП), защитено географско указание (ЗГУ), храни с традиционно – специфичен характер (ХТСХ) и незадължителни термини за качество - планински продукт.*

Националната нормативна уредба, касаеща схемите за качество се актуализира през 2024 г., поради изискванията на публикувания нов Регламент (ЕС) 2024/1143 от 11.04.2024 г. относно географските означения за вина, спиртни напитки и селскостопански продукти, за ХТСХ и незадължителните термини за качество за селскостопанските продукти.

Националният компетентен орган - МЗХ осъществява вписването на ЗНП и на ЗГУ в Регистъра на географските означения на Съюза и на ХТСХ в Регистъра на Съюза на ХТСХ, съгласно Регламент (ЕС) 2024/1143.

Разписана е национална процедура при подаване на заявленията, след което се изпращат в ЕК и се вписват в Официалния вестник (ОВ) на ЕС. Регистрацията на ЗНП, ЗГУ и ХТСХ дава на производителите изключително право да използват регистрираното име на своя продукт, както и специален знак върху опаковките на продукта, предлаган на пазара. С публикуването на регламента за вписване, производителите получават защита на територията на 27-те страни членки. В тази връзка е важно да се проучи състоянието и перспективите за нарастване потенциала при производството и потреблението на повече защитени български продукти и храни, което гарантира създаването на устойчива система за производство на храни в национален и европейски мащаб.

2. Състояние и проблеми при производството на продукти със защитени наименования

Анализът на общия брой на производителите на продукти със защитени наименования в националния регистър (към януари 2026 г.) показва 142 броя от които 4 са вписаните производители от 2023 г. и 38 от 2024 г. (таблица 1). Регистрите са достъпни на официалната страница на Министерството на земеделието и храните (МЗХ) (https://www.mzh.Government.bg/bg/politiki-i-programi/politiki-i-strategii/politiki-po-agrohranitelnata-veriga/zashiteni-naimenovaniya/).

От представените данни в таблицата е видно, че в националния регистър със заповед на министъра на земеделието и храните са вписани общо 42 производители на *ЗНП „Българско кисело мляко“,* от които над 50 % са включени само през 2024 година - общо 22. В Регистъра на защитените наименования за произход и защитените географски указания, *ЗНП „Българско бяло саламурено сирене“* са включени общо 33 производители от които почти половината от тях (16) са вписани също през 2024 година. През 2023 г. с по 1 производител в Европейския регистър са вписани *ХТСХ „Търновски Суджук“* и *ХТСХ „Троянска луканка“*. В националния регистър са включени общо 18 производители на *ХТСХ „Филе Елена“* от които 1 е със заповед от министъра на земеделието и храните от ноември 2023 г. Производителите на *ХТСХ „Луканка панагюрска“* са общо 9, а 1 от тях е със заповед от ноември 2023 г. В националния регистър са одобрени общо 8 производители на *ХТСХ „Роле Трапезица“*, като през 2023 г. и 2024 г. няма включени производители и 1 нов производител „БЕЛЛА БЪЛГАРИЯ“ АД е вписан през 2025 г. При останалите производители на ХТСХ „Пастърма говежда“, 4 са вписани от 2017 г., като за 2023 и 2024 няма нови добавени. ХТСХ „Кайсерован врат Тракия” е с общо 6 производители, без добавени след 2020 г. ЗГУ „Горнооряховски суджук“ е с 2 регистрирани и вписани в европейския и националния регистър (2008 и 2015 г.), ЗГУ „Българско розово масло“ - общо 13 производители, като последно вписаните са от 2022 г., ЗНП „Странджански манов мед“ - общо 5 производители, последно добавени от 2022 г.

Таблица 1. Производители на защитени хранителни продукти в България, брой

Защитени наименования	Вписване в Европейския регистър	Вписване в националния регистър		
		Общо произво-дители, брой	Произво-дители, 2023 г., брой	Произво-дители, 2024 г., брой
ЗНП „Българско кисело мляко“	Регламент (ЕС) № 2023/1531 от 18.07.2023 г., ОВ на ЕС, бр. L 186 от 25.07.2023 г.	42	-	22
ЗНП „Българско бяло саламурено сирене“	Регламент за изпълнение (ЕС) № 2023/1571 от 24 юли 2023 г., ОВ на ЕС, бр. L 192 от 31.07.2023 г.	33	-	16
ЗНП „Странджански манов мед“	Регламент (ЕС) № 2019/537 на Комисията от 28 март 2019 г., ОВ на ЕС, серия L 93/02.04.2019 г.	5	-	-
ЗНП „Странджански билков чай“	Регламент (ЕС) 2025/1084 на Комисията от 2.6. 2025 г., ОВ L, 2025/1084/3.6.2025 г.	-	-	-
ХТСХ „Търновски суджук“	Регламент 2023/582, ОВ на ЕС, бр. L 77 от 16 март 2023 г.	1	1	-
ХТСХ „Троянска луканка“	Регламент 2023/120, ОВ на ЕС, бр. L 16 от 18 януари 2023 г.	1	1	-
ХТСХ „Филе Елена“	Регламент (ЕС) № 835/2014, ОВ на ЕС, бр. L 230 от 01.08.2014 г.	18	1	-
ХТСХ „Луканка панагюрска“	Регламент 837/2014, ОВ на ЕС, бр. L 230 от 1 август 2014 г.	9	1	-
ХТСХ „Роле Трапезица“	Регламент 941/2014, ОВ, бр. L 264 от 04.09.2014 г.	8	-	-
ХТСХ - „Пастърма говежда“	Регламент (ЕС) № 2017/1106 на ЕК, ОВ на ЕС, брой L 160 от 22.06.2017 г.	4	-	-
ХТСХ „Кайсерован врат Тракия”	Регламент 2015/2257, ОВ на ЕС, бр. L 321 от 5 декември 2015 г.	6	-	-
ЗГУ „Горнооряховски суджук“	Регламент (ЕС) № 1370/2011 от 21 декември 2011 г., ОВ на ЕС, серия L 341/22.12.2011 г.	2	-	-
ЗГУ „Българско розово масло“	Регламент за изпълнение (ЕС) № 1020/2014 на Комисията от 25 септември 2014 г., ОВ на ЕС, бр. L 283 от 27.09.2014 г.	13	-	-
ОБЩО:		**142**	**4**	**38**

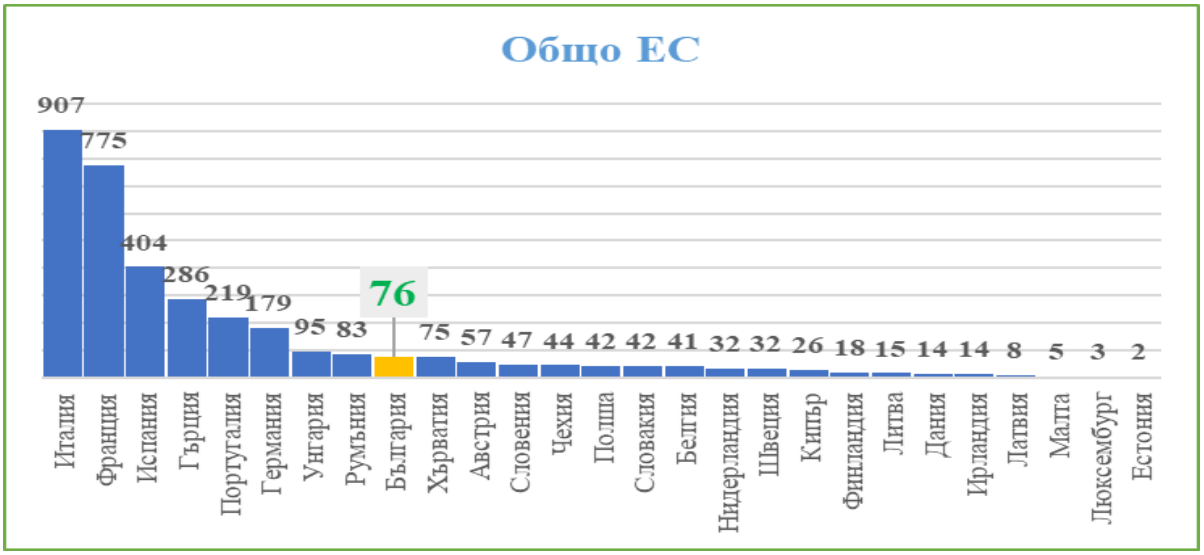
Източник: МЗХ и собствени изчисления

Към прилаганите схеми за качество се отнася и незадължителния термин *„Планински продукт“.* На този етап със заповед на ОДБХ и удостоверение са вписани 39 производители от които 5 през 2023 г. и 1 през 2024 г.

През 2025 г. след предварително одобрение от МХЗ са изпратени 4 заявления за регистрация в Регистъра на географските означения на Съюза - на 3 ЗНП и 1 ЗГУ, свързани с минерални води. Техният статут е на по-дадени от 12.05.2025 г. в базата данни за ГУ за вино, спиртни напитки и селскостопански продукти - Giview.

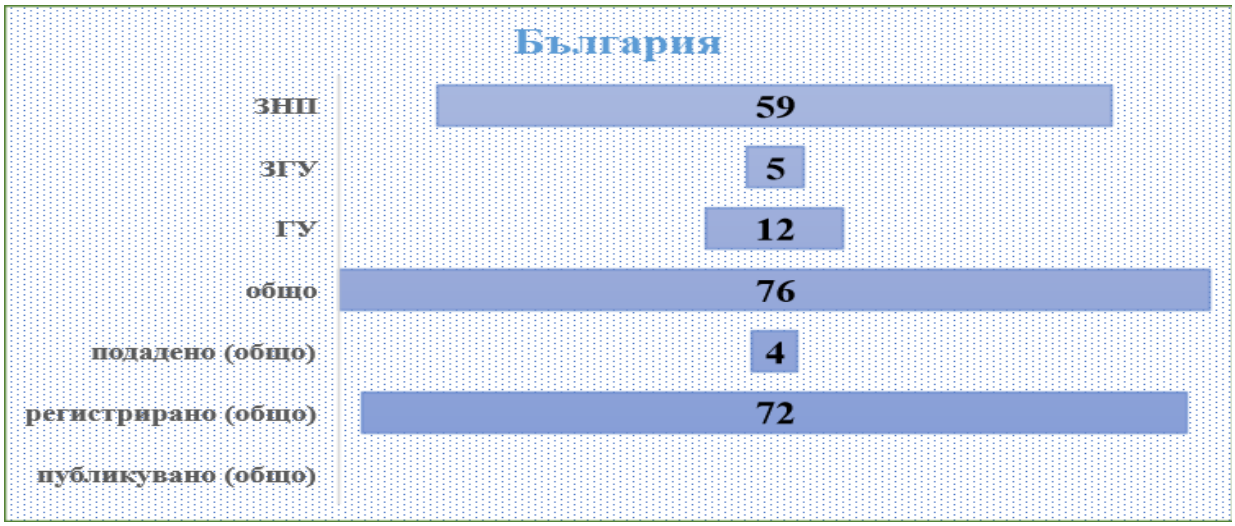
- ✓ ЗНП „Натурална минерална вода Михалково – естествено газирана“
- ✓ ЗНП „Натурална минерална вода Хисар“
- ✓ ЗНП „Натурална минерална вода Велинград“
- ✓ ЗГУ „Натурална минерална вода от Горна Баня“

По отношение на европейските схеми за качество, България се нарежда на средно ниво сред останалите държави в ЕС. Страната ни заема стабилна позиция в европейските схеми за качество, но изостава спрямо водещите държави в Западна и Южна Европа. Това вероятно се дължи на забавени решения, по-малка популярност на традиционните продукти, а също така и по-бавни административни процедури (фиг. 1).

Фигура. 1. Защитени продукти в ЕС, бр.
Източник: GIVIEW https://www.tmdn.org/giview/

С цел подобряване на връзките и комуникацията на национално и европейско ниво и съгласно член 37 от Регламент (ЕС) 2023/2411 е създадена изчерпателна онлайн база данни с възможност за търсене - GIview (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/En/), която се управлява от Службата на Европейския съюз за интелектуална собственост (EUIPO). Съвременният портал улеснява контактите между групите на производителите и правоприлагащите органи, бизнес партньорите и други заинтересовани страни. На следващата фигура 2, освен общият брой на защитените наименования е представено и тяхното разпределение по видове (GIVIEW https://www.tmdn.org/giview/). Въпреки силните си страни по отношение на производството на традиционни продукти, страната ни изостава по брой защитени храни в сравнение с водещи държави като Италия, Франция и Испания. Това показва, че потенциалните възможности за нарастване производството и потреблението на защитени продукти и храни в България са все още неоползотворени. От друга страна развитието на европейската защита за повече български продукти би допринесло за тяхното по-добро позициониране на международния пазар и утвърждаване на националната и регионална кулинарна идентичност.

Фигура. 2. Разпределение на географските означения, брой
Източник: GIVIEW на EUIPO

3. Потенциал за нарастване производството и потреблението на защитени продукти и храни в България

Министерството на земеделието и храните осъществява активна дейност по подпомагане на заявители на продукти със ЗНП/ЗГУ/ХТСХ с консултации и експертни съвети още на етап подготовка за кандидатстване, а след подаване на заявленията при изготвянето и оформянето на необходимата документация. Провеждат се срещи, конференции и консултации с производители, желаещи да кандидатстват за регистрация на традиционни български продукти по схемите за качество. Така например след регистрацията на ЗНП „Българско кисело мляко“ и ЗНП „Българско бяло саламурено сирене“ в Европейския регистър на ЗНП и ЗГУ през 2023 г., през 2024 г. са предприети активни действия за информиране на националните асоциации на млекопреработвателите относно изискванията при производството и контрола на продукти с двете защитени наименования. В резултат от проведените процедури в регистъра на производителите на ЗНП „Българско кисело мляко“ са вписани 34 млекопреработвателни фирми, а в регистъра на производителите на ЗНП „Българско бяло саламурено сирене“ - 28 фирми.

През 2024 г. в ОВ на ЕС е публикувано заявление за регистрация на ЗНП „Странджански билков чай“. След подадено възражение на Министерството на развитието на селските райони и храните на Гърция са проведени успешни консултации и преговори и на 3 юни 2025 г. ЕК вписа „Странджански билков чай“ в Регистъра на географските означения на ЕС. След публикуването на новия Регламент (ЕС) 2024/1143 се извършва необходимата актуализация на националната нормативна уредба, касаеща схемите за качество. През май 2024 г. в МЗХ е проведена съвместна Миниконференция на Европейската комисия, МЗХ, Министерството на икономиката и индустрията и Изпълнителната агенция по лозата и виното на тема: „Новости при Европейските схеми за качество и аспекти на подготовка на

заявления за регистрация на географски означения“. В рамките на конференцията на земеделския бранш е разяснена извършената с Регламент (ЕС) 2024/1143 реформа по отношение схемите за качество. На производителите на ЗНП „Странджански манов мед“/“Манов мед от Странджа“ е предоставена държавна помощ „de minimis“ за покриване на разходите за сертификация на продукта.

Неблагоприятен факт е липсата на достатъчно налична информация относно произведена и реализирана продукция, което би позволило да се установи и разкрие потенциала за развитие на тези продукти на вътрешния и на международните пазари. В същото време тази информация ще допринесе за по-целенасочено планиране на политики за подкрепа и популяризиране на българските храни със защитен статут.

На следващо място в таблица 2 са представени количествата произведени вина в България със защитени наименования за произход и защитени географски указания и тяхното разпределение по райони и по видове.

Таблица 2. Количества произведени вина по райони на планиране

Район	Количество произведено вино							
	Вина със ЗНП (качествени)				Вина със ЗГУ (регионални)			
	бели		червени и розе		бели		червени и розе	
	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Северозападен	0	0	0	0	6 502	6 970	4 301	4 179
Северен централен	0	0	0	0	12 359	9 144	10 992	7 764
Североизточен	101	58	0	0	22 963	31 516	6 901	10 152
Югоизточен	152	296	899	814	70 282	75 906	54 338	55 407
Югозападен	9	180	53	552	5 863	4 465	8 864	10 169
Южен централен	0	0	0	0	23 121	21 531	45 093	35 201
ОБЩО :	**262**	**534**	**952**	**1366**	**141 090**	**149 532**	**130 489**	**122 872**

Източник: Изпълнителна агенция по лозата и виното, Аграрни доклади (МЗХ, Аграрни доклади, 2024, 2025)

При белите вина е налице нарастване на количествата от реколта 2024 спрямо реколта 2023 и за двата вида - ЗНП и ЗГУ. Спад в количеството произведени вина се отчита единствено при ЗГУ - червени и розе с около 6 %. Значителен е ръста на белите вина със ЗНП - два пъти повече в сравнение с 2023 г. Произведените качествени вина (бели и червени) със ЗНП през 2024 г. са най-много от Югоизточния и Югозападния район на планиране, а регионалните вина със ЗГУ от Югоизточния район.

За повишаване и гарантиране на качеството на произвежданите храни и привеждането им в съответствие с Европейските и международни стандарти за качество и безопасност в България браншовите организации и БАБХ съвместно разработват **браншови стандарти**. Те са с доброволен характер и тяхната роля е да промотират родните и регионални продукти, подпомагат

местните производители, стимулират късите вериги за доставка и здравословното хранене. Браншовите стандарти са инструмент за саморегулация и повишаване на качеството в ХВП, подкрепени от регулаторни органи като БАБХ. Тези стандарти се одобряват от компетентни органи и се прилагат с цел съответствие с по-високи изисквания, за което се събират и такси при проверки от агенцията.

На официалната страница на БАБХ са представени регистрите на производствените обекти, одобрени да произвеждат продукти по браншови стандарти (БС), както и по утвърдените стандарти (УС), публикувани през август 2024 и периодично актуализирани:

- ✓ БС 01/2016 „Рафинирано слънчогледово масло“
- ✓ БС 01/2011 „Лютеница“
- ✓ УС „Стара планина“
- ✓ УС „България“

БС 01/2016 „Рафинирано слънчогледово масло“ - от общо 6 производствени обекта на територията на страната, по 1 са на територията на ОДБХ Добрич и Стара Загора и по 2 обекта на ОДБХ Шумен и Ямбол. С право на ползване на логото за 2023 г. са 5 обекта, а 1 от 6-те обекта е преустановил производството на продукт „Рафинирано слънчогледово масло“ по БС 01/2016 г. с подадено заявление от юни 2018 година (https://bfsa.egov.bg/wps/portal/bfsa-web/registers/Registar_BS%20Olio).

БС 01/2011 „Лютеница“ - общо 14 производствени обекта са одобрени да произвеждат продукт по БС „Лютеница“ - фино и/или едро смляна лютеница. Най-голяма концентрация на обектите се наблюдава в района на Пловдив - 8 бр. Останалите са на територията на ОДБХ Стара Загора -2, Хасково, Варна, Габрово и София област - по 1 обект. С право на ползване на логото до определени дати през 2026 г. са 6 от обектите. Без право на ползване на логото - 8 обекта. Само един от обектите „Димови Фемили“ ООД Габрово не произвежда продукт по браншовия стандарт (уведомително писмо от 2016 г.) (https://bfsa.egov.bg/wps/portal/bfsa-web/registers/Registar_BS%20Lyutenica%2001_2011).

УС „Стара планина“ - Производителите на месни заготовки и месни продукти по УС „Стара планина) са концентрирани в най-голяма степен на териториите на ОДБХ София град, Велико Търново, Ловеч, Пазарджик, Сливен (в границите 5-9). В ОДБХ Пловдив и Русе са одобрени по 5 обекта, като в останалите областни дирекции са регистрирани по-малко от 5 броя производствени обекти. От общо 92 обекта вписани в регистъра, 8 от производствените предприятия са с договори от 2024 г. и 1 обект е с лицензионен договор №129/15.09.2016 г. с АМБ за производство на продукти по УС за срок от 10 години. Относителният дял предприятията с договори от 2024 г. представляват 6.52 % от общия брой на обектите. Делът на операторите с право на ползване на логото по УС са 67.39 %, като приблизително 13 % от тях са с право на ползване от 2024 г. Прави впечатление, че броя на

производствените обекти с договори от 2025 г. устойчиво нараства и достига до 53. Част от предприятията са подали уведомителни писма за промяна на обстоятелства или за временно преустановяване на дейността им по УС (https://bfsa.egov.bg/wps/portal/bfsa-web/registers/Registar_US%20STARA%20PLANINA).

УС „България“ - С удостоверение за одобрени производители на хляб в съответствие с изискванията по УС от 2023 г. са общо 5 производствени обекта, които са локализирани на територията на ОДБХ – Благоевград, Враца, Русе, Търговище и Хасково. През 2024 г. обектите са 3 - ОДБХ Сливен, Монтана и Кюстендил. По отношение на концентрацията на обектите най-много са регистрираните при ОДБХ - Велико Търново, Благоевград, Русе, Бургас, Пловдив, Хасково - над 5. Относителният дял на предприятията с право на ползване на логото по УС е 66.3 % спрямо общия брой на регистрираните 104 обекта. И при операторите по УС „България“ са налице производствени обекти заявили временно прекъсване на дейността си или без промяна на обстоятелствата (https://bfsa.egov.bg/wps/portal/bfsa-web/registers/Registar_US%20Balgaria). При оценка на съответствието на качествените характеристики по УС „Стара планина“ са утвърдени общо 14 стандарта за разнообразието от месни заготовки и месни продукти и 9 за видовете хляб и брашно (https://bfsa.egov.bg/wps/portal/bfsa-web/home/bfsa.for.business/document.speciments.food.control/branch.standarts).

Анализът показва, че в количествено отношение броят на производствените обекти, одобрени да произвеждат продукти по БС и УС в България бележи устойчива тенденция, независимо от концентрацията на обектите в определени райони. Този факт е показателен за резултатите от дейността на съвместно разработваните от браншовите организации и БАБХ стандарти, независимо от доброволният им характер и по-високите изисквания при тяхното разработване.

4. Заключение

В сравнение с останалите държави в ЕС България се нарежда на средна позиция по отношение развитието на европейските схеми за качество. Въпреки стабилната позиция изоставаме спрямо водещи държави като Италия, Франция, Испания. Причината вероятно е поради забавени решения, недостатъчна популярност на традиционните продукти, и/или по-бавни административни процедури през годините. Тенденцията показва, че в страната ни е налице все още неразкрит потенциал за развитие на европейските схеми, свързани с качеството на продуктовата гама.

Нараства ролята на браншовите стандарти с доброволен характер, които промотират родни и регионални продукти и подпомагат местните производители. На този етап най-много са производствените обекти по УС „Стара планина“, които са концентрирани в най-голяма степен на териториите на ОДБХ София град, Велико Търново, Ловеч, Пазарджик, Сливен.

Липсата на информация относно произведена и реализирана продукция е бариера за разкриване потенциала на тези продукти на вътрешния и на международните пазари. Преодоляването на тази бариера и изграждането на национален регистър би допринесло за по-целенасочено планиране на политики за подкрепа и популяризиране на българските храни със защитен статут.

В последните години, МЗХ осъществява активна дейност по подпомагане на заявители на продукти със ЗНП/ЗГУ/ХТСХ с консултации и експертни съвети още на етап подготовка за кандидатстване. Това означава, че нарастването на потенциала в развитието и предлагането на тези продукти е напълно възможна мисия. За целта са необходими ангажираност от всички заинтересовани страни, по-широко внедряване на цифрови инструменти и платформи в помощ на фермерите за оптимизиране на дейността им, оптимизирано използване на ресурсите, както и намаляване на емисиите на парникови газове.

Използвани източници

МЗХ. (2024, 2025). *Аграрни доклади.*

GIVIEW https://www.tmdn.org/giview/.

Krasteva, I. (2017). Possibilities and prospects for the development of organic production in Bulgaria. *Eastern Academic Journal, бр.4*, стр. 41-51.

Mitova, D. (2023). Issues of the Competitiveness of the Agricultural Holdings of Bulgaria. *SSRN Electronic Journal*, 41-53.

Nikolova, M., Slaveva, K., Pavlov, P. (2025). Organic Agriculture in the Republic of Bulgaria: A Model for Sustainable Development and Diversification of Agricultural Business. *Sustainability, 17*(7). doi:https://doi.org/10.3390/su17073249

Petrova, M., Nikolova, M., Pavlov, P. (2023). An Innovative Organic Agriculture Model for Sustainable Development of Rural Areas in Bulgaria. *IOP Conf. Ser.: Earth Environ. Sci.*

Tsonkov, N.; Borisov, P.; Slaveva, K. (2025,17, 9546.). Evaluation of the Correlation Between the Organic Food Sector and Rural Development in Bulgaria: Case Study. *Sustainability*. doi:https://doi.org/10.3390/su17219546

https://www.mzh.government.bg/bg/politiki-i-programi/politiki-i-strategii/politiki-po-agrohranitelnata-veriga/zashiteni-naimenovaniya/.

https://bfsa.egov.bg/wps/portal/bfsa-web/home/bfsa.for.business/document.speciments.food.control/branch.standarts.

https://bfsa.egov.bg/wps/portal/bfsa-web/registers/Registar_BS%20Lyutenica%2001_2011.

https://bfsa.egov.bg/wps/portal/bfsa-web/registers/Registar_BS%20Olio.

https://bfsa.egov.bg/wps/portal/bfsa-web/registers/Registar_US%20Balgaria.

https://bfsa.egov.bg/wps/portal/bfsa-web/registers/Registar_US%20STARA%20PLANINA.

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/En/.